

АКТИ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

**РІШЕННЯ
КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ**

у справі за конституційним зверненням громадянина Рейніша Леоніда Валерійовича щодо офіційного тлумачення положення пункту 10 частини першої статті 293 Цивільного процесуального кодексу України у взаємозв'язку з положеннями пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України, частини другої статті 293 Цивільного процесуального кодексу України

м. Київ
22 квітня 2014 року
№ 4-рп/2014

Справа № 1-5/2014

Конституційний Суд України у складі суддів:

Бауліна Юрія Васильовича — головуючого,
Бринцева Василя Дмитровича,
Вдовіченка Сергія Леонідовича,
Гультая Михайла Мирославовича,
Запорожця Михайла Петровича — доповідача,
Мельника Миколи Івановича,
Саса Сергія Володимировича,
Сліденка Ігоря Дмитровича,
Стецюка Петра Богдановича,
Тупицького Олександра Миколайовича,
Шевчука Станіслава Володимировича,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на пленарному засіданні справу за конституційним зверненням громадянина Рейніша Леоніда Валерійовича щодо офіційного тлумачення положення пункту 10 частини першої статті 293 Цивільного процесуального кодексу України (далі — Кодекс) у взаємозв'язку з положеннями пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України, частини другої статті 293 Кодексу.

Приводом для розгляду справи згідно зі статтями 42, 43 Закону України «Про Конституційний Суд України» стало конституційне звернення громадянина Рейніша Л. В.

Підставою для розгляду справи відповідно до статті 94 Закону України «Про Конституційний Суд України» є наявність неоднозначного застосування судами України положення пункту 10 частини першої статті 293 Кодексу.

Заслухавши суддю-доповідача Запорожця М. П. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

У С Т А Н О В И В :

1. Суб'єкт права на конституційне звернення — громадянин Рейніш Л. В. — звернувся до Конституційного Суду України з клопотанням дати офіційне тлумачення положень частини другої статті 293 Кодексу у взаємозв'язку з положенням пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України в аспекті того, чи підлягають окремому апеляційному оскарженню ухвали суду першої інстанції, не зазначені в частині першій статті 293 Кодексу.

Необхідність в офіційному тлумаченні названих положень Конституції України та Кодексу Рейніш Л. В., посилаючись на долучені до конституційного звернення копії судових рішень, обґрунтовує неоднозначним застосуванням судами загальної юрисдикції положення пункту 10 частини першої статті 293 Кодексу. Зі змісту доданих копій рішень вбачається, що в одних випадках суди приймали до розгляду скарги на ухвали суду першої інстанції про відмову у внесенні виправлень у рішення, зазначаючи, що ці ухвали можуть бути оскаржені в апеляційному порядку окремо від рішення суду, а в інших — відмовляли в такому розгляді виходячи з того, що вказані ухвали не підлягають оскарженню окремо від рішення суду, а заперечення на них включаються до апеляційної скарги на рішення суду. У зв'язку з цим Конституційний Суд України вважає за необхідне дати офіційне тлумачення положення пункту 10 частини першої статті 293 Кодексу у взаємозв'язку з положеннями пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України, частини другої статті 293 Кодексу.

2. Конституційний Суд України, розглядаючи порушене в конституційному зверненні питання, виходить з такого.

2.1. В Україні визнається і діє принцип верховенства права; права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними; громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом (частина перша статті 8, стаття 21, частина перша статті 24 Конституції України).

Права і свободи людини і громадянина захищаються судом; кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб (частина перша, друга статті 55 Основного Закону України). Відмова суду в прийнятті позовних заяв, скарг, оформлених відповідно до процесуального закону, є порушенням права на судовий захист, яке за статтею 64 Конституції України не може бути обмежене (абзац другий підпункту 3.1 пункту 3 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 27 січня 2010 року № 3-рп/2010).

У Міжнародному пакті про громадянські і політичні права 1966 року передбачено, що усі люди є рівними перед законом і мають право без будь-якої дискримінації на рівний захист законом (абзац перший статті 26).

2.2. Здійснення судочинства на засадах, визначених в Основному Законі України, — це конституційна гарантія права кожного на судовий захист. Однією з таких засад є забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення суду, крім випадків, встановлених законом (пункт 8 частини третьої статті 129 Конституції України). У Рішенні від 11 грудня 2007 року № 11-рп/2007 Конституційний Суд України зазначив, що можливість оскарження судових рішень у судах апеляційної та касаційної інстанцій є складовою права особи на судовий захист; перегляд судових рішень в апеляційному та касаційному порядку гарантує відновлення порушених прав і охоронюваних законом інтересів людини і громадянина (абзац третій підпункту 3.1 пункту 3 мотивувальної частини).

Відповідно до практики Європейського суду з прав людини пункт 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року (далі — Конвенція) не вимагає від держав засновувати апеляційні або касаційні суди. Разом з тим там, де такі суди існують, гарантії, що містяться в статті 6 Конвенції, повинні відповідати, зокрема, забезпеченню ефективного доступу до цих судів для того, щоб учасники судового процесу могли отримати рішення, яке стосується їх «цивільних прав та обов'язків» (пункт 65 Рішення у справі «Гофман проти Німеччини» від 11 жовтня 2001 року та пункт 122 Рішення у справі «Кудла проти Польщі» від 26 жовтня 2000 року).

Принцип забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення суду конкретизовано в главах 1, 2 розділу V Кодексу, якими врегульовано процедуру перегляду рішень та ухвал суду в цивільному судочинстві. Зокрема, у частині першій статті 293 Кодексу міститься перелік ухвал суду першої інстанції, які можуть бути оскаржені в апеляційному порядку окремо від рішення суду. Згідно з частиною другою статті 293 Кодексу заперечення на ухвали, що не підлягають оскарженню окремо від рішення суду, включаються до апеляційної скарги на рішення суду. Аналіз положень цих статей дає підстави для висновку, що вони встановлюють особливості оскарження ухвал суду першої інстанції, а саме — разом із рішенням суду або окремо від нього.

За правовою позицією Конституційного Суду України положення пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України стосовно забезпечення апеляційного оскарження рішення суду, крім випадків, визначених законом, необхідно розуміти так, що у цивільному процесі апеляційному оскарженню підлягають ухвали за винятком випадків, коли таке оскарження заборонено законом (абзац сьомий підпункту 3.2 пункту 3 мотивувальної частини Рішення від 27 січня 2010 року № 3-рп/2010, абзац четвертий підпункту 2.2 пункту 2 мотивувальної частини Рішення від 28 квітня 2010 року № 12-рп/2010, абзац четвертий підпункту 2.1 пункту 2 мотивувальної частини Рішення від 8 липня 2010 року № 18-рп/2010); перелік ухвал суду першої інстанції, що можуть бути оскаржені в апеляційному порядку окремо від рішення суду, наведений у статті 293 Кодексу, не є вичерпним (абзац перший підпункту 3.2 пункту 3 мотивувальної частини Рішення від 27 січня 2010 року № 3-рп/2010).

2.3. Згідно з пунктом 10 частини першої статті 293 Кодексу окремо від рішення суду можуть бути оскаржені в апеляційному порядку ухвали суду першої інстанції щодо внесення виправлень у рішення.

Досліджуючи порушене в конституційному зверненні питання, Конституційний Суд України враховує, що особливістю ухвал суду першої інстанції щодо внесення виправлень у рішення або відмови у внесенні виправлень є те, що суд може постановити їх у будь-який час, зокрема й після набрання рішенням законної сили. За цих умов такі ухвали суду першої інстанції фактично не можуть бути оскаржені разом із рішенням суду.

Крім того, відсутність можливості апеляційного оскарження ухвал суду першої інстанції про відмову у внесенні виправлень у рішення окремо від рішення суду у випадку, якщо наявні у тексті судового рішення неточності (арифметичні помилки чи описки) стосуються істотних обставин, може ускладнити або навіть унеможливити виконання судового рішення. Конституційний Суд України зазначав, що виконання судового рішення є невід'ємною складовою права кожного на судовий захист і охоплює, зокрема, визначені у законі дії, спрямовані на захист і поновлення порушених прав, свобод, законних інтересів фізичних та юридичних осіб, суспільства, держави (абзац третій пункту 2 мотивувальної частини Рішення від 13 грудня 2012 року № 18-рп/2012); невиконання судового рішення загрожує сутності права на справедливий розгляд судом (абзац другий пункту 3 мотивувальної частини Рішення від 25 квітня 2012 року № 11-рп/2012). Відповідно до практики Європейського суду з прав людини право на виконання судового рішення є складовою права на судовий захист, передбаченого статтею 6 Конвенції, для цілей якої виконання рішення, ухваленого будь-яким судом, має розцінюватися як невід'ємна частина судового розгляду (пункт 43 Рішення у справі «Шмалько проти України» від 20 липня 2004 року).

Конституційний Суд України вважає, що можливість апеляційного оскарження ухвал суду першої інстанції про відмову у внесенні виправлень у рішення в такому самому порядку, як і ухвал щодо внесення виправлень у рішення, узгоджується зі справедливістю як складовою принципу верховенства права та визначеними в частині третій статті 129 Конституції України основними засадами судочинства, зокрема рівністю усіх учасників судового процесу перед законом і судом, забезпеченням апеляційного та касаційного оскарження рішення суду, крім випадків, встановлених законом.

Отже, положення пункту 10 частини першої статті 293 Кодексу у взаємозв'язку з положеннями пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України, частини другої статті 293 Кодексу необхідно розуміти так, що ухвали суду першої інстанції про відмову у внесенні виправлень у рішення можуть бути оскаржені в апеляційному порядку окремо від рішення суду.

Враховуючи викладене та керуючись статтями 147, 150, 153 Конституції України, статтями 51, 62, 63, 66, 67, 69, 95 Закону України «Про Конституційний Суд України», Конституційний Суд України

в и р і ш и в:

1. В аспекті конституційного звернення положення пункту 10 частини першої статті 293 Цивільного процесуального кодексу України у взаємозв'язку з положеннями пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України, частини другої статті 293 Цивільного процесуального кодексу України необхідно розуміти так, що апеляційному оскарженню окремо від рішення суду підлягають ухвали суду

першої інстанції як про внесення виправлень у рішення, так і про відмову у внесенні виправлень у рішення.

2. Рішення Конституційного Суду України є обов'язковим до виконання на території України, остаточним і не може бути оскаржене.

Рішення Конституційного Суду України підлягає опублікуванню у «Віснику Конституційного Суду України» та в інших офіційних виданнях України.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

• Summary to the Decision of the Constitutional Court № 4-рп/2014 dated April 22, 2014 in the case upon the constitutional appeal of citizen Leonid Valeriiovych Reinish on the official interpretation of the provisions of Article 293.1.10 of the Code of Civil Procedure in conjunction with the provisions of Article 129.3.8 of the Constitution of Ukraine, Article 293.2 of the Code of Civil Procedure

Subject of the right to constitutional appeal — citizen Reinish L.V. — applied to the Constitutional Court for the official interpretation of the provisions of Article 293.2 of the Code of Civil Procedure (hereinafter referred to as «the Code») in conjunction with the provisions of Article 129.3.8 of the Constitution in terms whether rulings of courts of first instance which are not specified in Article 293.1 of the Code are subjected to separate challenge in appellate instance.

Human and citizen's rights and freedoms are protected by court; everyone is guaranteed the right to appeal against decisions, actions or omissions of public authorities, local authorities, officers and employees (Articles 55.1, 55.2 of the Basic Law). Court's refusal in admitting claims, complaints, issued in accordance with the procedural law is a violation of the right to judicial protection, which, under Article 64 of the Constitution, can not be restricted.

Realisation of judicial proceedings on principles defined in the Constitution is the constitutional guarantee of everyone's right to judicial protection. One of these principles is to ensure the appeal and cassation appeal against court decision, except in cases established by law (Article 129.3.8 of the Constitution).

The principle of ensuring the appeal and cassation appeal of court's decision is specified in Chapters 1, 2 of Section V of the Code, which regulates the procedure for review of court's decisions and rulings in civil proceedings. In particular, Article 293.1 of the Code provides for a list of decisions of courts of first instance which may be challenged in appeal separately from the court decision. According to Article 293.2 of the Code, objections to rulings that may not be appealed separately from court decision shall be included into the appellate claim against the court decision. Analysis of the provisions of these articles gives grounds to conclude that they set forth specific features of appealing rulings of courts of first instance, namely along with court decision or apart from it.

According to the legal position of the Constitutional Court, the provisions of Article 129.3.8 of the Constitution on ensuring challenge in appeal of court decision, except in cases determined by law, should be understood as reading that rulings in civil proceedings may be appealed except in cases when such appeal is prohibited by

law; the list of court rulings of first instance, which may be appealed separately from court decision, specified in Article 293 of the Code, is not exhaustive.

Under Article 293.1.10 of the Code apart from court decision rulings of courts of first instance on introducing corrections in the decision may be appealed.

The Constitutional Court considers, that a specific feature of rulings of courts of first instance on corrections made into the decision or refusal to make them is that the court may render them at any time, including after the decision enters into force. Under these conditions, such rulings of the court of first instance actually may not be appealed together with the court decision.

In addition, lack of possibility of challenging in appeal of decisions of courts of first instance on refusal to make corrections in the decision separately from the court decision in cases when errors existing in the text of court decision (arithmetic or clerical errors) relate to substantial circumstances, may complicate or even prevent the enforcement of court decision. The Constitutional Court has previously stated that enforcement of court decision is an integral part of everyone's right to judicial protection and include, in particular, actions aimed at the protection and restoration of violated rights, freedoms and lawful interests of individuals and legal entities, society and the state determined by law; failure to execute a court decision threatens the essence of the right to a fair trial by the court.

The Constitutional Court considers that the possibility of challenging in appeal of rulings of court of first instance on refusal to make corrections in the decision in the same manner as in rulings on making corrections to the decision is in line with justice as part of the principle of the rule of law and basic principles of justice, in particular equality of all participants of a trial before law and the court, ensuring appeal and cassation appeal against the decision of the court, except in cases established by law, specified in Article 129.3 of the Constitution of Ukraine.

Thus, the Constitutional Court of Ukraine held that in the aspect of the constitutional appeal the provisions of Article 293.1.10 of the Code of Civil Procedure in conjunction with Article 129.3.8 of the Constitution of Ukraine, Article 293.2 of the Code of Civil Procedure should be understood as reading that rulings of courts of first instance both on introducing corrections to the decisions as well as on refusal to make such corrections are subjected to challenge in the appellate instance separately from the court decision.

References:

Judgment of the European Court of Human Rights in the «Hoffmann v. Germany», October 11, 2001;

Judgment of the European Court of Human Rights in the «Kudla v. Poland», October 26, 2000;

Judgment of the European Court of Human Rights in the case «Shmalko v. Ukraine», July 20, 2004;

Decision of the Constitutional Court of Ukraine dated December 11, 2007 № 11-rp/2007;

Decision of the Constitutional Court of Ukraine dated January 27, 2010 № 3-rp/2010;

Decision of the Constitutional Court of Ukraine dated April 28, 2010 № 12-rp/2010;

Decision of the Constitutional Court of Ukraine dated July 8, 2010 № 18-rp/2010.